ANUL 2003. UNICITATE, EVOLUȚIE, PERSPECTIVE

În evoluția politicilor de securitate inițiate după dispariția bipolarității lumii, anul 2003 ocupă un loc distinct, marcând într-o anumită măsură **apelul la instrumentele real-politikului în acest secol.**

1. Au continuat procesele de stabilizare a securității, mai ales pe continentul european. Inițiativele, programele şi politicile adoptate pentru întărirea mediului de securitate în lume şi-au demonstrat utilitatea, chiar dacă rezultatele şi ritmurile de implementare a realităților proiectate nu au fost cele dorite. S-au diminuat riscurile şi amenințările violente, deşi n-au dispărut conflictele armate. Principalele zone de insecuritate din lume au fost incluse de actorii mondiali în procese politice de stabilizare care demonstrează voința declarată a tuturor părților implicate de a soluționa situațiile, deşi obiectivele urmărite, mijloacele folosite şi căile alese nu au fost întotdeauna convergente.

În spațiul **ex-iugoslav,** anul 2003 a marcat progrese evidente în toate cele trei puncte reprezentative ale sale Kosovo, Macedonia şi Bosnia-Herțegovina. Diminuarea violenței manifestate în anii anteriori oferă speranțe în identificarea soluțiilor de durată. Gestionând situația, Uniunea Europeană a demonstrat că-şi poate asuma misiuni noi, de neimaginat cu câtiva ani în urmă, pentru întărirea securității europene, fără a transforma relațiile internaționale în relații de putere.

Orientul Apropiat şi Mijlociu, zona cu cele mai complicate probleme de securitate, oferă realități contradictorii. Îndelungatul conflict arabo-israelian devine progresiv *o problemă israeliano-palestiniană*. Foaia de parcurs propusă de SUA este sprijinită de principalii actori ai lumii, dar implementarea este urmărită cu sincope de către principalii subiecți. Cu particularitățile specifice zonei se pot identifica unele progrese în dialogul referitor la exercițiul democratic, terorism, colonişti, recunoaşterea reciprocă, dar şi blocaje în probleme esențiale pentru

viitorul politic al zonei, îndeosebi în cele teritoriale. Probabil că noile realități politice şi strategice apărute după căderea vechiului regim din Irak vor oferi şi alte oportunități pentru zonă. În cadrul acestora se înscrie şi apariția unor actori inediți în zonă, cum ar fi Turcia şi Siria, în afara celor consacrați. Nu este exclus ca pe viitor să vină din partea acestora soluții mai realiste pentru deblocarea situației, aşa cum au dat de înțeles întâlnirile politice turco-siriene de la sfârşitul anului.

Înlăturarea regimului Saddam Hussein este evenimentul politic care a dominat evenimentele din zonă. Efectele sale au început să se propage îndeosebi în lumea musulmană din Asia, Africa şi chiar spațiul ex-sovietic. Destructurarea rapidă a instituțiilor totalitare, în special a celor de forță, într-o campanie militară rapidă, care nu a ridicat probleme deosebite coaliției constituite de către SUA, a forțat şi ceilalți **actori să adopte poziții realiste**. Cel puțin la nivelul declarațiilor politice, dar şi în anumite gesturi, acest lucru s-a observat în atitudinea mai cooperantă a Iranului, Siriei, în progresele dialogurilor indo-pakistaneze sau din jurul Peninsulei Coreene şi în evoluțiile de pe continentul african.

2. Anul 2003 va rămâne anul în care, **pentru prima dată în istoria NATO a apărut o criză majoră între principalii aliați**, provocată de atitudinea față de misiunile Alianței. Opoziția Franței şi Germaniei la intervenția militară din Irak, susținută îndeosebi de către SUA, a constituit un precedent care demonstrează că ***proiectarea viitoarei ordini mondiale va fi un proces dificil, în care relațiile internaționale, ca domeniu de promovare a intereselor principalilor actori politici, ar putea ceda treptat o parte din competențele sale către relațiile de putere. În acest caz, s-ar reactualiza şi rolul armatelor în acest tip de relații.***

Deşi s-a încercat minimizarea ei, criza nu a putut fi încă depăşită, dar, mai ales, **nu va mai putea fi ignorată** ca situație în viitoarele inițiative globale, ceea ce ar reprezenta un factor de risc major. De asemenea, ar putea sugera că viitoarele operații de stabilizare ar fi posibile doar în condițiile unui consens mai larg care să necesite intense negocieri politice, dar şi compromisuri, pentru a nu fi suspectate de unilateralism.

3. Din punct de vedere al **securității economice, anul 2003 a marcat ieşirea din criză a principalelor economii ale lumii**, reflectată în indicatorii

economici majori mediatizaţi către sfârşitul anului. S-a accentuat, totodată, *competiţia economică dintre SUA şi Uniunea Europeană*, fenomen demonstrat de evoluţia raporturilor dintre euro şi dolar. Probabilitatea propagării efectelor generate de această competiţie în zonele limitrofe este ridicată. Din punct de vedere economic, riscuri noi, care să individualizeze anul 2003, nu au apărut. S-au adâncit decalajele între principalele economii ale lumii şi marea majoritate a celorlalte, ceea ce determină perpetuarea riscurilor provocate de asemenea realităţi, cu efecte directe asupra stabilităţii.

4. S-a accentuat polarizarea realităţilor militare ale lumii. Statele cu economii dezvoltate, potenţial financiar, tehnologic şi resurse au trecut la implementarea unor componente pentru alt tip de conflict, în care va fi **practic imposibilă riposta convenţională asupra centrelor lor militare de greutate**. Marea majoritate a celorlalte date explică în continuare filosofia clausewitziană a distrugerii voinţei adversarului. Acest lucru s-a observat şi în campania din Irak, dar şi în acţiunile din Cecenia. În viitor, chiar dacă această realitate se va generaliza, este puţin probabil că va duce la diminuarea conflictelor militare. Mai curând va provoca diseminarea violenţei în societate şi extinderea spaţiului de manifestare a acesteia asupra populaţiei civile prin terorism, crimă organizată, corupţie etc. Moralul populaţiei ca sursă de putere a statului va deveni treptat centru de greutate ţintă pentru viitoare acţiuni violente.

Campania din Irak a dominat evenimentele militare ale anului. *Organizarea şi desfăşurarea ei ar putea constitui model pentru viitoarele acţiuni militare.* Dificultăţile apărute în procesul de stabilizare aparţin mai mult erorilor politice dinaintea declanşării decât celor militare, iar rezolvarea va depinde de viitoarele decizii politice.

I. SPAŢIUL EURO-ATLANTIC. DIVERGENŢE, EFORTURI PE ALTE SPAŢII ŞI REMODELARE

1. Spaţiul Euro-Atlantic (SEA) a fost marcat de eforturile de coagulare a unui răspuns multiform şi global contra terorismului internaţional, de stabilizare şi

reconstrucție democratică a Afganistanului şi Irakului, concomitent cu desfăşurarea procesului de transformare a Alianței potrivit înțelegerilor de la Praga.

Complexitatea acțiunilor SUA şi ale țărilor aliate a descurajat atacurile majore ale teroriştilor în acest spațiu, dar nu a putut interzice amplificarea dimensiunilor crimei organizate, care periclitează securitatea națională a statelor membre NATO şi partenere, nici mări vizibil eficiența controlului mişcării fondurilor destinate finanțării rețelelor teroriste.

Anul 2003 a reconfirmat realitatea că **SEA este centrul de greutate în generarea strategiilor de gestionare a crizelor şi situațiilor geopolitice complexe care apar în alte spații, în primul rând prin contribuția SUA, aliatul cu cel mai mare buget al apărării (cca. 4oo mld. $), dar şi al UE şi statelor partenere.** Rusia a participat şi ea consistent la întărirea securității SEA. Astfel, în iunie, împreună cu NATO, a efectuat exerciții comune de apărare antirachetă la nivel de comandament în SUA şi şi-a intensificat participarea la rezolvarea problemelor energetice.

Se pare că una din lecțiile învățate de SUA în urma celor întâmplate în Irak, unde au cheltuit în 2003, lunar, 4 miliarde dolari şi au pierdut mai mulți combatanți decât planificaseră, a fost că trebuie să realizeze, în circa două decenii, un sistem global de armament - compus din mijloace de cercetare şi lovire - ce le-ar permite să acționeze oricând şi oriunde s-ar afla inamicul în lume, fie el țară ostilă sau organizație teroristă, reducând, astfel, implicarea forței în operații.

Cu toate că Franța şi Germania s-au menținut în divergență în numeroase probleme cu SUA la nivelul NATO (implicarea europenilor în gestionarea crizelor, mărirea bugetelor militare, deci şi a aportului la bugetul Alianței, efectele globalizării, considerarea ca parteneri egali în dialogul cu americanii sau aspecte punctuale, cum ar fi cel referitor la Tribunalul Penal Internațional sau mişcarea Hamas), acestea au căzut de acord, după 1 mai 2003, că **SUA luptă pentru valori comune, iar pe plan economic au schimburi şi interese reciproce de primă mărime cu UE.** Acceptând însă faptul că ele constituie efectiv polul de putere euro-atlantică, au găsit şi soluții constructive în strategia de securitate americană şi politica europeană de securitate.

Pe plan militar, trilaterala Schröder-Chirac-Blair, din septembrie, de la Berlin, a reluat, mai decis, problema construcției nucleului european de putere, iar la Carcassone şi Londra s-a proiectat cartierul general al apărării europene, ce va funcționa independent de NATO. În acelaşi timp, s-a relevat că țările UE nu sunt capabile să ducă acțiuni pe alte spații regionale şi teatre militare fără sprijin logistic NATO, iar structurile europene nu pot gestiona încă singure crizele specifice acestei perioade. S-au pus bazele parteneriatului strategic NATO-UE la Praga, cele două organizații cooperând în spațiul ex-iugoslav şi organizând, în noiembrie 2003, un prim exercițiu de administrare a crizelor, în comun.

Învățămintele anului 2003 sunt că, în viitorul Europei lărgite, **complementaritatea rolurilor şi misiunilor celor două organizații le obligă să acționeze sinergetic: Alianța să se transforme, pentru a răspunde unui spectru bogat de amenințări, intervenind pe alte spații, şi UE să-şi dezvolte forțe de acțiune care să intervină pentru a garanta securitatea continentului şi la periferia teritoriului Uniunii (obiectiv în curs de realizare).**

Alianța a demarat, în primul an după Praga, ca o materializare a unității euro-atlantice depline de voință şi acțiune, lucrul la Forța de Răspuns (NRF), elaborând conceptul ce defineşte misiunile şi dimensiunea forței şi stabilind contribuția statelor membre la aceasta, şi a pus în aplicare proiectele multinaționale şi inițiativele tip *role specialisation*, lansate la Praga.

2. În 2004, primirea în Alianță a noi state membre va diminua semnificativ riscurile şi amenințările din SEA şi spațiile adiacente. Vor continua să se reducă amenințările de natură militară.

Alianța îşi va prelungi interesul de securitate mai mult spre Orientul Mijlociu lărgit (Asia Centrală şi de Sud, Orientul Mijlociu şi nordul Africii) şi va extinde Dialogul Mediteranean cu Israelul şi alte şase țări arabe.

Alocarea de către SUA, prin bugetul pe 2004 pentru apărare, a unei sume-record, de 401,3 miliarde dolari va permite sporirea implicării americane în securitatea globală şi a SEA.

SUA vor înregistra, estimăm, o creştere economică şi vor aplica o politică protecționistă, pentru limitarea importurilor, ceea ce ar putea provoca noi discuții

între aliaţi. O creştere moderată vor înregistra şi economiile celorlalte state din NATO.

În Polonia, România şi Bulgaria ar putea începe procesul de instalare a unor baze militare americane de sprijin, necesare propulsării urgente a trupelor şi tehnicii în zonele fierbinţi de pe glob.

Noua Alianţă, procedând radical, inclusiv la nivelul reformei structurilor politice, îşi va spori, în 2004, eficienţa acţională şi de comandă. Vechii structuri de forţe îi va lua, treptat, locul structura de forţe bazată pe capacităţi, cu niveluri graduale de reacţie.

Statele SEA vor fi obligate să aloce mai multe resurse pentru achiziţionarea de mijloace de contracarare a armelor NBCR şi echipamente moderne pentru desfăşurarea rapidă a forţelor şi susţinerea lor în teatru, iar SUA ar putea iniţia primii paşi în remodelarea prezenţei sale militare pe continentul european.

Va spori determinarea Alianţei în privinţa participării la unele misiuni de asistenţă internaţională post-conflict, gen ISAF, eventual sub mandat ONU (probabil în Irak).

În problematica responsabilităţilor de securitate şi apărare regionale şi continentale, se va dezvolta relaţia strategică de cooperare dintre NATO şi UE şi va avea loc o creştere moderată a componentei militare a UE, condiţionată de restricţiile bugetare şi investiţiile europene ponderate.

Dintre principalii poli de putere cu interese în SEA, Federaţia Rusă va continua să-şi armonizeze interesele cu cele ale SUA, Germaniei, Franţei şi Italiei, vizând sporirea implicării sale în politica şi economia europeană şi globală.

Păstrarea integrităţii, stabilităţii şi securităţii Spaţiului Euro-Atlantic şi European şi continuarea lărgirii acestuia, într-un mediu de securitate în schimbare, vor impune creşterea, în 2004, a rolului ţărilor membre NATO, a organizaţiei în întregul ei, a UE, OSCE şi ONU, sincronizarea acţiunilor internaţionale ale acestora pentru gestionarea oricăror crize şi ameninţări la adresa statelor, continentului şi a lumii.

II. SPAȚIUL ASIATIC ŞI EURASIATIC

Şi în anul 2003, continentul asiatic a continuat să dețină un loc important în geostrategia globală. Bătălia pentru resursele asiatice, în pofida războiului din Golf din martie-aprilie, nu s-a întrerupt, ci doar s-a modelat potrivit unei noi filosofii – cea a *parteneriatelor*. S-au realizat unele progrese în redimensionarea eurasiatică, atlantică şi pacifică a acestui spațiu imens. Potențialul de confruntare şi de posibile crize din acest spațiu nu a dispărut. **Există încă multiple focare de tensiuni şi conflicte, unele active, altele uşor de activat, dar se manifestă şi tendința de armonizare şi cooperare la nivelul marilor puteri, în procesul reconstituirii, într-o viziune care nu este foarte nouă, a centrelor de putere.** Această construcție are câtiva piloni foarte importanți:

- Parteneriatul Rusia – Statele Unite;
- Parteneriatul strategic Rusia – Uniunea Europeană cu trei mari căi de manifestare:
    - calea directă (Germania – Rusia);
    - calea tradițională (Franța şi Marea Britanie – Rusia);
    - calea euro-atlantică (NATO – Rusia, NATO – Asia Centrală);
- Parteneriatul strategic China – Rusia;
- Relația Rusia – India;
- Pilonul APEC (Cooperarea Economică Asia-Pacific) din care fac parte: Australia, Brunei, Canada, Chile, China, Coreea de Sud, Filipine, SUA, Hong Cong, Indonezia, Japonia, Malaiezia, Mexic, Noua Zeelandă, Noua Zeelandă Papua, Noua Guinee, Peru, Rusia, Singapore, Taiwan şi Vietnam;
- forumul Asia de Nord-Est (Rusia, China, Japonia, Coreea de Sud);
- Asociația Națiunilor din Sud-Estul Asiei – ANSEA (Brunei, Cambodgia, Filipine, Indonezia, Laos, Malaiezia, Mynmar, Singapore, Thailanda şi Vietnam).

- Relația Japonia – Statele Unite ale Americii.
- Grupul de la Shanghai (China, Rusia, Kazahstan, Kîrghistan şi Tadjikistan), care a început să se instituționalizeze.

Toate aceste parteneriate şi relații au continuat să funcționeze şi să se consolideze şi în anul 2003. De asemenea, au continuat în acest spațiu acțiunile coaliției antiteroriste. Campania din Irak nu le-a trecut în umbră, ci, dimpotrivă, a reprezentat un examen de încercare a rezistenței acestora. Există, de asemenea, numeroasele alte asociații, organizații, forumuri, programe etc., expresie a tendinței de consolidare a echilibrului strategic încă fragil al acestui spațiu care se confruntă cu foarte mari probleme ce țin de fizionomia unui mediu de securitate în plan economic, politic, social şi chiar militar în construcție dinamică. Cele mai importante dintre aceste probleme sunt:

- situația economică şi financiară precară a țărilor fostului spațiu sovietic, a celor care fac parte din coridorul islamic şi a celor situate în zone de falie;
- existența unor focare (unele active, altele potențiale) de tensiuni şi conflicte (zona nistreană a Republicii Moldova, Caucaz, Cecenia, Caşmir, Xinjiang, relația China-Taiwan, Asia de Sud-Est, Coreea de Nord, Iran);
- terorismul şi diferendele etnice;
- prezența unor baze şi rețele de traficanți de droguri, de mărfuri de toate felurile şi de armament;
- diferitele modalități de manifestare a fundamentalismului religios.

FEDERAȚIA RUSĂ. În 2003, Rusia s-a confruntat, din punct de vedere al mediului de securitate, pe plan intern, cu următoarele probleme:

- controlul economiei, al resurselor – îndeosebi al celor strategice –, lupta împotriva corupției şi a oligarhiei;
- terorismul politic, etnic şi religios;
- migrația chineză şi islamică în Siberia şi în Extremul Orient;
- controlul frontierelor şi armonizarea relațiilor în spațiul eurasiatic.

Rusia a continuat să-şi consolideze mediul de securitate, acţionând pentru combaterea terorismului, pe plan intern, reunificarea unor regiuni cu probleme etnice, prin referendum, şi consolidarea parteneriatelor strategice, pe plan extern. În urma războiului din Golf, parteneriatul strategic Statele Unite – Rusia nu s-a deteriorat, ci, dimpotrivă, s-a consolidat, chiar dacă, aparent, companiile ruseşti petrolifere au fost excluse de la reconstrucţia Irakului.. În acelaşi timp, Rusia şi-a consolidat relaţiile cu Germania, Franţa, Italia (relaţia specială Putin – Berlusconi) şi cu ţările din centrul şi estul Europei. Între acestea se înscrie şi România. Semnarea tratatului bilateral şi vizitele efectuate oferă condiţiile deblocării relaţiilor româno-ruse, îndeosebi a celor politice şi economice, dar lucrurile evoluează greu, iar normalizarea deplină a unor astfel de relaţii are nevoie de mult timp.

Pe fundalul unor vizibile succese economice, care ar putea sugera ieşire din îndelungata criză economică, s-au produs schimbări semnificative în mediul şi în politica de securitate a Rusiei.

Politic, s-au accentuat măsurile pentru întărirea autorităţii centrale, din care nu au lipsit tendinţele de militarizare a unor instituţii din administraţia regională. Alegerile parlamentare au schimbat, practic, actorii, cel mai sever regres înregistrându-se la comunişti, iar reformiştii din anii anteriori nu se mai regăsesc în Dumă. Evenimentele politice din cursul anului ar putea sugera că Rusia şi-a găsit modelul politic pe care-l va practica în următorii ani: un preşedinte cu prerogative constituţionale considerabile, sprijinit de un partid care dispune de voturile necesare promovării oricărei iniţiative legislative. Modelul este acceptat şi susţinut de marea majoritate a populaţiei, lucru demonstrat de gradul de susţinere a iniţiatorul său – preşedintele Putin.

Economia a adus venituri importante din privatizare şi a devenit tot mai atractivă pentru investitori. Combinate cu măsurile anticorupţie, de control a oligarhiilor şi protecţie socială, începuturile ieşirii din criza economică oferă sprijin consistent modelului politic amintit, care va deveni un argument major, de necontestat, în dialogul Rusiei cu partenerii săi occidentali care nu-l agreează.

„*Strategia energetică*“ a statului rus, desfăşurată prin intermediul firmelor la care este acţionar majoritar şi urmărind participarea masivă şi eventualul control al resurselor energetice şi infrastructurii legate de acestea, a continuat omnidirecţional spre Europa Occidentală şi Centrală, Japonia, China şi, pentru prima dată, spre SUA.

În domeniul militar, Rusia a acordat prioritate mijloacelor strategice pe care le consideră garanţie a integrităţii sale teritoriale, principal mijloc de descurajare a unor agresiuni şi domeniu în care îşi păstrează paritatea cu SUA. Se pare că, în 2004, va finaliza realizarea propriului sistem GPS, ceea ce demonstrează că programele de modernizare a domeniului militar, începute în anii anteriori, se derulează coordonat şi consecvent. Existenţa acestui sistem ar putea oferi consistenţă materială loviturilor preventive invocate în cursul anului.

Modificări substanţiale au intervenit şi în domeniul forţelor convenţionale: reduceri de efective, profesionalizare, înzestrare cu echipament din ultima generaţie. S-au folosit masiv lecţiile oferite de campania din Cecenia.

Se apreciază că Rusia va continua, şi în 2004, o politică fermă de consolidare a rolului statului în controlul economiei, îndeosebi al resurselor (păduri, minerale, hidrocarburi), politica eficientă a parteneriatelor, consolidarea relaţiei cu China, Japonia şi India şi a efortului substanţial de a pune sub control terorismul intern. Armata Rusiei a avut în 2003 un efectiv de 1.243.000 militari.

Ţările din spaţiul asiatic şi eurasiatic al fostei Uniuni Sovietice trec prin dificultăţi economice, sociale, de frontieră şi identitare, ceea ce le face vulnerabile la presiunile din exterior şi oscilante în urmărirea obiectivelor politice declarate. Evenimentele de la Tbilisi sugerează că spaţiul fost sovietic ar putea trăi şi alte transformări radicale în viitorul apropiat.

CHINA. În cadrul strategiei de securitate a Chinei, pe primul loc se situează *strategia economică*. China a continuat o politică economică flexibilă şi tenace, consolidându-şi relaţiile îndeosebi cu Japonia, dar şi cu Rusia, cu Statele Unite şi cu Uniunea Europeană. Pe plan strategic, au continuat activităţile de conectare a spaţiului Uniunii Europene la cel al Asiei Răsăritene şi la cel al Asiei de Sud-Est. Investiţiile europene în aceste zone au crescut. China este statul cu cele mai

numeroase investiții străine. Rețeaua de căi ferate şi altor mijloace de transport a continuat să se dezvolte pe traiectul Singapore, Kunming (China), magistrala transsiberiană (incluzându-se aici şi cele două state coreene), Uniunea Europeană, precum şi pe căile maritime şi aeriene. Prin intermediul Marii Britanii (spre exemplu, vizita primului ministru, Tony Blair, în zonă), dar şi direct, s-a încercat o apropiere mai substanțială a Statelor Unite şi partenerilor euro-atlantici de China. Este posibil ca, în anul 2004, să se construiască o relație de parteneriat strategic China – Statele Unite ale Americii (sau să se încerce o mai marea apropiere), partea americană, ca şi cea chineză, fiind interesată de participarea Chinei (ca putere regională de prim rang) la consolidarea mediului de securitate în arealul Asia-Pacific şi în cel al țărilor din zona Asiei de Sud-Est. China joacă un rol de stabilitate în zonă – inclusiv în relația nord-coreeană –, chiar dacă este ireconciliantă în problema Taiwanului.

JAPONIA. Spațiul nipon – *off shore*, din punct de vedere geopolitic – joacă un rol foarte important în zonă, din punct de vedere strategic, datorită relației speciale cu Statele Unite ale Americii şi puterii economice deosebite a Japoniei. Această țară, deşi n-a depăşit încă în întregime consecințele şi traumele celui de al doilea război mondial, se orientează spre o relație bună cu Rusia şi cu China (prezență masivă în spațiul economic chinez), fiind unul dintre motoarele forumului Asia de Nord-Est. În acest timp, creşte puterea militară a Japoniei, dar nici în 2003 şi, probabil, nici în 2004, Arhipelagul nipon nu s-a afirmat şi nu se va afirma ca amenințare sau ca forță militară redutabilă. Forța redutabilă a Japoniei constă în puterea ei economică. Bugetul militar al Japoniei a fost în jur de 40 de miliarde dolari, comparabil cu cel al Franței (46 miliarde dolari).

INDIA. Zona Caşmirului şi problemele teroriste interne, fundamentaliste cu care se confruntă India, vor continua să rămână un focar de tensiune şi de război. Aceste tensiuni au fost oarecum diminuate datorită situației din Afganistan, care a trecut, la începutul anului 2002, în prim plan, dar n-au dispărut. Este de aşteptat ca prezența NATO în Afganistan, interesele americane şi ruseşti în Asia Centrală şi cele europene în Asia de Sud-Est să estompeze cumva acest conflict, atât indirect, cât şi direct, prin acțiunile concrete desfăşurate împotriva terorismului şi

fundamentalismului religios. Bugetul militar al Indiei a fost de 11,52 miliarde dolari.

AFGANISTAN. După alegeri, viaţa internă nu s-a stabilizat. Problemele economice, sociale, etnice şi militare sunt numeroase, procesul de stabilizare va mai dura. Afganistanul nu mai constituie însă o ameninţare pentru zonă, dar misiunile de menţinere a păcii în această ţară vor continua să aibă dificultăţi. Bugetul militar al Afganistanului a fost de 525.2 milioane dolari. Efectivele armatei afgane au fost, în 2003, de 275.223 militari.

COREEA DE NORD. În urma războiului din Golf şi presiunilor internaţionale, îndeosebi ale SUA, dar şi ale Chinei şi Rusiei, aliaţi tradiţionali ai Phenianului, situaţia a început să se detensioneze. O delegaţie americană a vizitat, la începutul lunii ianuarie, baze nucleare din Coreea de Nord. Este posibil ca, şi în 2004, acest proces de detensionare a situaţiei nord-coreene să continue. Bugetul militar al Coreei de Nord a fost de 5,2 miliarde dolari, iar al Coreei de Sud de 13 miliarde dolari.

III. ORIENTUL APROPIAT ŞI MIJLOCIU

1. Anul 2003 a început prin continuarea acţiunilor comunităţii internaţionale, când concertate, când sectare, dar desfăşurate în acelaşi sens, al determinării regimului lui Saddam Hussein să renunţe la totalitarismul intern şi sfidarea care atinseseră cote alarmante.

Într-un război informaţional concertat şi cu obiective precise, s-a reuşit izolarea regimului de la Bagdad de celelalte state arabe exploatându-se exact ceea ce părea punctul tare al regimului: caracterul său închis. Astfel, acuzaţiile că ar sprijini terorismul şi ar deţine arme de distrugere în masă (ADM) au fost suficiente pentru a descuraja orice eventual ajutor consistent pentru Saddam ceea ce ar fi complicat situaţia.

Deşi majoritatea statelor lumii erau de acord că regimul trebuie înlăturat, modalităţile prin care acest lucru urma să se realizeze erau privite diferit. SUA au susţinut şi organizat campania militară **ceea ce ar fi constituit o excelentă**

demonstrație de proiecție a puterii, fără riscuri majore. De asemenea, opoziția celorlalte puteri ale lumii, Rusia, China, Franța, Germania o făceau fără precedent, iar succesul ar fi confirmat unicitatea poziției SUA în lume. **Din punct de vedere militar, acest lucru a fost demonstrat.**

Operația **Iraqi Freedom** s-a dorit a fi o dovadă de război de ultimă generație. În absența unei rezistențe majore, ea a reuşit să iasă din tiparul acțiunilor clasice decât prin:

- viteză, cu unele tare privind armonizarea tandemului forțe luptătoare-logistică; ritmurile ofensivei au fost influențate, mai mult decât s-ar fi dorit, de progresiunea prea lentă a bazelor de aprovizionare;

- informații „*în direct*” şi conducere „*on line*” în cadrul conceptului Războiul bazat pe rețea, dar cu eficiență diminuată din cauza accesului restrictiv al aliaților la sistemul instituit de Armata SUA;

- un nou tip de relație civil-militar: ajutoarele umanitare au urmat forțele în progresiune la distanță mică de combatanți.

Încheierea unilaterală a conflictului la 02.05.2003, când preşedintele american a stabilit că „*noi şi aliații noştri am învins*”, nu a însemnat stingerea ostilităților şi începerea reconstrucției Irakului, în mod automat.

Victoria militară a fost şi continuă să fie însoțită de complicații care sugerează că proiecția puterii n-a fost finalizată, deoarece nu a fost însoțită de stabilizare.

A continuat rezistența armată împotriva forțelor de ocupație, chiar dacă aria şi intensitatea acesteia s-au restrâns demonstrând eficiența operațiilor militare.

Se manifestă fenomene cu grave implicații politice, iar soluțiile pentru acestea nu pot fi decât politice:

- atentatele sinucigaşe ca formă fundamentalistă a rezistenței îndreptate deopotrivă şi asupra populației civile, greu de asociat cu vechiul regim, dar care vor provoca dificultăți majore viitoarei guvernări irakiene;

- tendințele evident autonomiste ale comunităților kurdă şi şiită, cu potențial destabilizator grav pentru regiune;

- intențiile declarate ale unor actori arabi majori din regiune de a dialoga doar cu o guvernare irakiană reprezentativă.

Evenimente şi declarații politice din ultima parte a anului demonstrează că principalii actori ai lumii se apropie de o înțelegere comună a gradului de pericol a situației din zonă ceea ce ar determina o apropiere a pozițiilor inițial divergente, dar şi o reconsiderare a rolului ONU şi NATO în zonă.

2. În toată această perioadă lumea arabă a urmărit cum singura superputere a lumii, alături de aliații săi, iniția transformarea Irakului în potențial spațiu de exercitare a influenței sale şi transmitea mesaje clare pentru remodelarea zonei, prin schimbarea regimurilor represive, democratizare şi modernizare, considerate de Aliați elemente de succes pentru înlăturarea insecurității regionale.

Conştientă că invocarea tradițiilor civilizației islamice, de altfel singura temă comună a lumii arabe, nu constituie soluția, conducerile politice din zonă sunt nevoite să răspundă prin acțiuni că au înțeles acest mesaj.

În acest climat a fost demarată acțiunea „*foaia de parcurs*" ca o modalitate de rezolvare conflictului israeliano-palestinian. Acordarea de competențe sporite primilor miniştri palestinieni a fost o încercare de diviziune a puterii în societatea palestiniană pentru a gestiona „*neclintirea*" lui Arafat, intransigența lui Sharon, dar şi problema reluării atacurilor sinucigaşe ale Hamas.

Oarecum surprinzător, apare o propunere promițătoare de rezolvare a conflictului, din partea unor reprezentanți neoficiali atât din partea israeliană, cât şi a Autorității Palestiniene, sub forma Inițiativei de la Geneva. Se prefigurau astfel semne încurajatoare, prin accentuarea discuțiilor asupra soluționării conflictului. Însă, oficial, situația a fost cu totul alta, Israelul şi-a majorat numărul de colonişti cu aproximativ 50%, cu intenția de concretizare a controversatului proiect numit „*Zidul de securitate*", separând şi fizic contactul cu palestinienii.

În acest timp, în Irak, capturarea lui Saddam Hussein a adus odată cu atingerea unui obiectiv şi o nimerită „*lovitură*" de relații publice. Concomitent, hotărârea de „*reîmprospătare*" a trupelor din Irak a dat impresia că prezența americană se va consolida, nicidecum că se va diminua – aşa cum se aştepta majoritatea analiştilor. Ultimele săptămâni ale anului anunțau, că se hotărâse

încheierea perioadei de administrare a țării de către Coaliție și începerea transferului de autoritate către un guvern autohton, irakian, în vara anului 2004. Astfel, a fost schimbat planul inițial, care prevedea că transferul de putere către irakieni se va realiza doar în momentul în care aceştia vor fi cu adevărat pregătiți.

Este de aşteptat ca părțile slabe ale noii administrații irakiene să fie întărite, la cererea acesteia, de către forțele Coaliției. În acest fel prezența trupelor în zonă se va oficializa. În caz contrar, viitoarea guvernare riscă să devină victime ale unor pasiuni şi interese politice ale diferitelor etnii, triburi şi grupuri religioase, panarabe. Este posibil ca în această situație Irakul să se transforme într-un „*cămin*" al grupurilor teroriste internaționale, ceea ce ar adânci drama geopolitică a regiunii.

3. Cererea globală pentru petrol şi gaze va continua să crească în următorii 20 de ani, iar zona Orientului Apropiat şi Mijlociu poate acoperi o mare parte a acestei cereri (40% petrol şi 30% gaze până în 2020). Interesul comunității internaționale pentru pace şi stabilitate în regiune va fi însoțit de eforturi majore pentru a realiza acest obiectiv. Este adevărat, că în ultimii ani s-au deschis culoare şi către alte zone ce ar putea furniza acest tip de resurse, (regiunea Caspică, Africa de Vest, America Latină etc.), dar, Orientul Apropiat şi Mijlociu va rămâne centrul principal al atenției, având în vedere că aici, conform ultimelor estimări, se află 65% din rezervele mondiale de petrol şi că este o zonă relativ accesibilă.

De aceea, e posibil ca zona să devină un nod economic de o importanță majoră, în special dacă va beneficia de investiții solide. Acestea, coroborate cu faptul că există în regiune un număr important de state care fac parte din Organizația Mondială a Comerțului, precum şi cu intenția SUA de a crea o zonă a liberului schimb „*SUA-Orientul Mijlociu*", sunt argumente ale creşterii importanței economice a regiunii. Însă exploatarea ei în beneficiul comunității internaționale nu poate fi realizată decât în condiții de stabilitate şi securitate deplină.

Un eventual eşec al consolidării pe baze democratice a statului irakian, ar putea antrena după el prăbuşirea, cel puțin parțială, atât a inițiativelor economice occidentale, cât şi a unei părți semnificative a lumii arabe.

Aceasta cu atât mai mult cu cât, Turcia, Iordania şi Siria dezvăluie temeri comune, în situația în care populația kurdă din Irak şi-ar câştiga autonomia, în Iran

şi Arabia Saudită – actori importanţi ai zonei – democraţia este timidă, drepturile omului nu sunt respectate.

Schimbărilor politice li se adaugă cele sociale: dezechilibrul demografic, inegalităţile sociale, abundenţa petrolului şi lipsa apei. De toate acestea va trebui să se țină seama într-o eventuală acțiune de remodelare a regiunii.

Este posibil ca, începând din anul 2004, să asistăm la o îmbunătățire a dialogului între şi dintre actorii internaţionali aparţinând zonei şi celelalte state. Respectul faţă de tradiţiile, cultura şi religia populaţiilor va fi una din condiţiile de succes. Transformările prea bruşte ale sistemelor de guvernare în unele state care nu au cunoscut, în cea mai mare parte a istoriei lor, decât guvernări cu un pronunţat caracter autoritar, dictatorial-despotic, nu fac decât să ridice la revoltă populaţii în rândul cărora există indivizi care au fost învățați să nu pună preț prea mare pe viața lor, atunci când acţionează în numele valorilor tradiţionale.

IV. PRINCIPALE INSTITUŢII ŞI ORGANIZAŢII DE SECURITATE

Schimbările intervenite, în 2003, în mediul de securitate au influenţat alianţele şi membrii acestora, cât şi scenariile de evoluţie a alianţelor existente sau de creare a unor noi forme de asociere şi cooperare la nivel internaţional. Al doilea război din Golf a pus accente ascuţite pe sciziunea transatlantică, americanii şi o parte dintre europeni neîmpărtăşind aceeaşi viziune asupra folosirii forţei. Crearea unei coaliţii antiirakiene condusă de SUA, intrarea într-o fază de aşteptare a Politicii Europene de Apărare şi Securitate şi dificultăţile în adoptarea Constituţiei Europene au readus în atenţie problema sfârşitului alianţelor clasice. Evenimentele anului de referinţă, ca şi ale anilor anteriori, ne îndeamnă să prognozăm faptul că **NATO va rămâne în continuare un pilon al securităţii euro-atlantice, iar Uniunea Europeană se va putea dezvolta într-o entitate credibilă atât din punct de vedere economic, cât mai ales politic şi strategic,** reprezentând, alături de alianţe, o altă formă de comunitate de securitate. Nu este deloc încurajatoare opinia vehiculată în cercurile politice occidentale că o Uniune Europeană cu mai mult de 25 de membri ar putea fi nefuncţională.

În acest context, Uniunea Europeană este unul dintre cei mai controversaţi actori de pe scena politică mondială. Deşi se afirmă tot mai mult ca o forţă în plină evoluţie, drumul ascendent este marcat de momente de blocaj politic contraproductiv. Unul dintre acestea a fost generat, în 2003, de dificultăţile în adoptarea unei poziţii comune în problema Irakului, scrisoarea celor 18 ţări (membre şi aspirante la statutul de membru al UE) de afirmare a sprijinului pentru iniţiativele SUA creând deosebite tensiuni între nucleul antibeligerant al Uniunii (Franţa şi Germania) şi celelalte ţări semnatare.

Un alt moment de impas în activitatea Uniunii l-a constituit votarea noii Constituţii Europene. Necesitatea implementării ei derivă din schimbările semnificative prin care trece Uniunea: lărgirea, prin primirea, în mai 2004, a zece noi membri (Letonia, Lituania, Estonia, Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Malta şi Cipru) şi recomandările Convenţiei Constituţionale de realizare a unor modificări structurale esenţiale.

Extinderea Uniunii Europene şi provocarea reprezentată de identificarea soluţiilor pentru guvernarea unei Europe formate din 25 de naţiuni au determinat iniţierea unor restructurări instituţionale. Dacă schimbările anterioare ale Tratatului UE au fost negociate cu guvernele statelor membre, de această dată, liderii Uniunii au creat "*Convenţia pentru Viitorul Europei*", însărcinată cu realizarea unui proiect de Constituţie care să înlocuiască tratatele ce constituie, în prezent, baza legală a Uniunii Europene. Proiectul, prezentat la Summit-ul UE de la Salonic (20-21 iunie 2003), propune o Europă cu o singură monedă, justiţie comună şi apărare proprie, iar în termeni specifici: înlocuirea preşedinţiei rotative cu cea pe termen lung, deciderea asupra problemelor referitoare la taxe şi imigraţie prin vot majoritar, crearea unui post de ministru de externe al UE şi a unuia de procuror european. Aspectul cel mai grav, însă, este legat de obţinerea unanimităţii pentru anumite decizii în domeniul politicii externe, al securităţii comune şi al fiscalităţii.

Summit-ul european de la Bruxelles din 12–13 decembrie 2003 a constituit terenul de manifestare al celei mai grave crize cu care se confruntă Uniunea Europeană, planurile radicale de introducere a noii Constituţii depinzând încă de disputele dintre membri.

Neadoptarea Constituției europene va spori, în 2004, dificultățile decizionale ce decurg din lărgirea Uniunii la 25 de membri. Temerea că 25 de guverne, fiecare deținând drept de veto, ar transforma politica şi procesul decizional într-o sarcină imposibilă pare a se concretiza înainte de termen.

Summit-ul european a surprins comunitatea internațională prin adoptarea propunerii referitoare la crearea în 2004 a unei structuri militare de planificare a operațiilor autonome ale Uniunii Europene.

La bază a stat şi succesul înregistrat de Acordul de Securitate semnat de NATO şi UE în perspectiva înlocuirii efectivelor din Macedonia ale Alianței (6 martie 2003, sediul NATO din Bruxelles).

Această capacitate militară europeană nu numai că nu va rivaliza cu Alianța, dar o va întări. În urma negocierilor din decembrie, celula europeană de planificare va putea lua două forme: un stat major național europenizat prin primirea unor ofițeri din alte țări membre decât Franța, Germania şi Marea Britanie sau utilizarea de către europeni a capacităților proprii de planificare şi conducere a operațiunilor.

Progresele înregistrate de Uniune pe plan militar vor putea fi analizate abia în acest an, având în vedere că UE va prelua responsabilitățile de menținere a păcii în Bosnia. Capabilitatea militară europeană va putea fi folosită cu succes şi în Africa, unde forțele americane nu pot fi desfăşurate la scară mare, iar NATO nu va putea interveni cu uşurință. Apreciem că viitorul rol european în conducerea operațiunilor militare, în special a celor de pace, este posibil să fie modelat de Franța, Germania şi Marea Britanie, rolul SUA în Europa fiind puternic influențat de percepția accentuată a unilateralismului american, de divergențele politice dintre SUA şi aliații europeni referitoare la problemele-cheie de securitate şi de performanța europeană de dezvoltare a unei capabilități militare.

Una dintre principalele tendințe observate la sfârşitul anului 2002 şi în cursul anului 2003 se referă la schimbarea percepției vis-à-vis de rolul **Organizației Națiunilor Unite**. Universalismul, imparțialitatea şi obiectivitatea Organizației, cruciale în menținerea păcii, au început să fie privite ca piedici în rezolvarea unor situații mult mai complexe (cum este cazul războiului din Irak şi al întregului proces de formulare a rezoluțiilor necesare "*legitimării*" acestuia). În acelaşi timp,

s-a întărit convingerea că abordarea regională a unor asemenea conflicte determină o implicare mai mare din partea actorilor internaţionali, dar şi un interes special pentru problemele culturale ce derivă din aplicarea strategiei de rezolvare a problemei. Cu toate acestea, legitimitatea unei intervenţii mai este considerată ca vitală, iar Consiliul de Securitate al ONU rămâne principalul organism cu responsabilităţi în domeniu, chiar şi în cazul acţiunilor în care organizaţia nu este implicată.

Autorizarea de către ONU rămâne o modalitate esenţială de implicare a comunităţii globale, deşi evenimentele desfăşurate la începutul anului 2003 par a nega această afirmaţie. Votarea Rezoluţiei 1441 a Consiliului de Securitate a constituit o victorie pentru Secretarul de Stat american Colin Powell, care a făcut uz de mult capital politic în încercarea de a convinge propriul guvern să urmeze "*calea ONU*" în rezolvarea problemei irakiene. Însă noile inspecţii ale reprezentanţilor ONU şi cooperarea Irakului au fost curând puse sub semnul întrebării, SUA considerând că inspecţiile nu sunt funcţionale, şi că Irakul ar ascunde arme de distrugere în masă. Aceste declaraţii au creat puternice tensiuni între Aliaţi într-o perioadă în care la preşedinţia Consiliului de Securitate se afla Franţa, aceasta împreună cu Germania cerând prelungirea termenului pentru inspecţii, iar ale 18 ţări semnând o scrisoare de sprijin a poziţiei americane. După raportul inspectorilor ONU din 14 februarie în care se afirma că, după 11 săptămâni de investigaţii, nu au fost descoperite dovezi care să ateste faptul că Irakul fabrică şi deţine arme de distrugere în masă, SUA, Marea Britanie şi Spania au introdus o rezoluţie prin care Consiliul de Securitate ar fi trebuit să declare, conform Capitolului VII al Cartei ONU, că Irakul nu a îndeplinit condiţiile impuse de Rezoluţia 1441. Proiectul respectiv a fost respins, iar Franţa, Germania şi Rusia au propus din nou acordarea unei perioade mai mari de timp Irakului pentru a-şi îndeplini obligaţiile. La sfârşitul lunii februarie, Casa Albă anunţa că scopul nu este pur şi simplu dezarmarea Irakului, ci schimbarea regimului politic de la Bagdad. A urmat o perioadă de lobby intens, în care Rusia a declarat că va bloca orice rezoluţie ce autorizează folosirea forţei împotriva lui Saddam Hussein, China

a aderat la aceeaşi poziție, iar Marea Britanie a propus un compromis asupra căruia cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate nu au fost de acord.

Chiar dacă unii specialişti în securitate sunt de altă părere, se poate aprecia că problema nu constă în eşecul gestionării unei crize de către ONU, ci în eşecul întregii comunități internaționale de a ajunge la un consens. Dar uriaşa arhitectură decizională a Organizației nu a fost funcțională, sub asemenea presiune, dar datorită, în primul rând, diferențelor culturale şi de viziune asupra modalității de proiecție a puterii în lume în condițiile existenței reglementărilor ONU. Ideea lipsei de viitor a ONU, vehiculată mult în 2003, a fost infirmată, practic, de evoluția evenimentelor din Irak, care au dovedit plusul de experiență în gestionarea problemelor lumii, imposibil de înlocuit de alte instituții.

OSCE şi **CSI** nu au ocupat în 2003 un loc atât de important pe agenda internațională de securitate, precum NATO, UE şi ONU.

În activitatea sa, **Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa** s-a axat, în acest an, pe următoarele domenii: lărgirea grupului Partenerilor pentru Cooperare Mediteraneană; stabilirea unor măsuri pentru construirea încrederii în zona mediteraneană, **GUUAM** (Alianță politică, economică şi strategică compusă din Georgia, Ucraina, Uzbekistan, Azerbaidjan şi R. Moldova) şi Orientul Mijlociu; corelarea problematicii economice şi de mediu cu cooperarea regională; reîntărirea dimensiunii parlamentare a Organizației; dezvoltarea preocupărilor față de latura umană a securității (cazul alegerilor legislative din Rusia, al căror rezultat a fost contestat de reprezentanții OSCE) şi, nu în ultimul rând, lupta împotriva terorismului internațional.

Evenimentul principal al anului pentru OSCE l-a reprezentat Reuniunea de la Maastrischt (1-2 decembrie 2003), care a elaborat o declarație comună semnificativă pentru Republica Moldova vis-à-vis de eforturile de pace ce au urmat respingerii de către Chişinău, în noiembrie, a controversatei propuneri a Rusiei de a finaliza disputa cu Transnistria. Organizația a fost acuzată de Moscova că, din cauza presiunii unor state membre, federalizarea Moldovei a fost amânată.

Cu toate acestea, rolul OSCE în rezolvarea problemelor regionale rămâne sub semnul întrebării, Organizația evidențiindu-se mai ales prin statutul de observator

al unor astfel de evenimente. Principalul său instrument – diplomaţia preventivă – nu a adus rezultatele aşteptate.

V. REPUBLICA MOLDOVA

1. Din punct de vedere economic, Republica Moldova, deşi, potrivit declaraţiilor oficiale, în anul 2003 a cunoscut o uşoară creştere economică (ritm circa 6,5%), rămâne, totuşi, una dintre ţările cele mai sărace din Europa (aproximativ 80% din populaţie trăieşte sub pragul sărăciei; balanţa comercială avea în, noiembrie 2003, un deficit de 505,2 milioane de USD, iar gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a fost de 58,3%; rata inflaţiei a fost de 16,5%).

În plan politic, în 2003, au continuat conflictele între putere şi opoziţie, care a organizat mitinguri de protest la nivel republican împotriva unor măsuri ale guvernului, dar fără rezultate semnificative. Puterea a continuat să-şi înfăptuiască obiectivele politice, economice, sociale şi militare stabilite prin programul de guvernare (o nouă împărţire administrativă a teritoriului; adoptarea „*Concepţiei politicii naţionale de stat a Republicii Moldova*”- sistem propriu de valori; principiul multiculturismului; promovarea bilingvismului moldo-rus şi ruso-moldovenesc etc.). Declarativ puterea de la Chişinău afirmă că „*integrarea ţării în UE este un obiectiv strategic al guvernului*”, practic, însă R. Moldova rămâne sub influenţa Moscovei de care este puternic dependentă economic, mai ales, energetic. În plus, o serie de măsuri adoptate de guvernul R. Moldova nu favorizează integrarea ţării în UE (modificări legislative privind împărţirea administrativ-teritorială a ţării; şeful statului are dreptul, prin lege, de a alege judecătorii pe care îi confirmă în funcţii; instituirea unor noi proceduri de renaţionalizare a întreprinderilor privatizate; nesemnarea nici unui acord cu FMI).

Sub aspect militar, problema transnistreană a rămas, şi în 2003, nerezolvată. Propunerile de federalizare a ţării atât ale OSCE, cât şi ale Moscovei (Planul Kozak) nu au adus nimic nou în soluţionarea problemei transnistrene.

Trupele ruseşti staţionate în Transnistria nu s-au retras conform calendarului stabilit în 1999, la Istanbul.

Serviciul militar este obligatoriu în R. Moldova şi durează 12 luni.

2. Economia R. Moldova este posibil să înregistreze şi în 2004 un ritm de creştere pozitiv, dar situaţia economică a ţării, pe ansamblu, şi a populaţiei, în special, nu se vor îmbunătăţi semnificativ. Absenţa investiţiilor străine strategice şi a unui acord de împrumut cu FMI vor influenţa negativ asigurarea resurselor financiare necesare unei reale creşteri economice, pe de o parte, iar stagnarea măsurilor de privatizare şi creşterea importurilor faţă de exporturi, pe de altă parte, nu vor permite revirimentul economic promis de către guvernanţi. Ca şi în 2003, veniturile (600 milioane de USD) aduse de către cetăţenii moldoveni care muncesc peste hotare, în 2004, vor asigura majorităţii populaţiei resursele pentru un trai relativ modest.

În plan politic, nu se vor produce schimbări majore faţă de anul 2003.

Relaţiile guvernului de la Chişinău cu România vor rămâne la fel de reci ca şi în 2003, mai ales că, probabil, din a doua jumătate a lui 2004, se vor introduce vize pentru toţi moldoveni care intră în ţara noastră. De asemenea, este posibilă o creştere a numărului cererilor cetăţenilor R. Moldova de a obţine cetăţenia română (legal acum este permis acest lucru în R. Moldova; cetăţenia română oferă o serie de avantaje).

Relaţiile R Moldova cu Rusia se vor intensifica (în septembrie 2003 la Ialta s-au pus bazele Spaţiului Economic Unic-Rusia, Belarus, Kazahstan şi Ucraina). Neaderarea la UE va face posibilă integrarea R. Moldova în structurile SEU, de care acest stat este legat puternic economic şi, într-o mare măsură, şi ideologic.

Problema transnistreană va rămâne în continuare nesoluţionată, datorită avantajelor pe care le oferă celor interesaţi în menţinerea actualei situaţii. De aceea, această stare de lucruri va constitui o potenţială sursă de instabilitate în zonă.